

לילה אחד עזבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון תשו
ערש"ק פרשת נח

מדוע הכישו הארי?

תיבה המצלת מטרדות

ע"ז - הכרה שכלית או אמונה

שבע יפול צדיק

פתח דבר

בעזרהי"ת.

לקראת שבת קודש פרשת נח, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תש"ו), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רכבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט במדור "חידושי פוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויזכר לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונזכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

קובץ זה יוצא לאור לזכות
הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה
ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה
והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו
ולזכות אביהם ה"ה הרב החסיד
ר' מאיר שי'
זאיאנץ
ס. פאולו ברזיל
יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם טייטלבוים,
הרב רפאל לבנוני, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

תוכן הענינים

ה. מקרא אני דורש.....

מדוע הכישו הארי?

מנין לרש"י שנח ה' כוהה דם? / איזו קושיא מתורצת עם הפירוש ש"הכישו ארי"? / ביאור שני פירושים ברש"י על הכתוב "וישאר אך נח"

(נ"פ לקוטי שיחות ח"ה עמ' 47 ואילך)

ט. פנינים... עיונים וביאורים קצרים

צדקתו של נח / הגשם - ארבעים יום?

י. יינה של תורה.....

תיבה המצלת ממבול הטרדות

מי המבול - טרדות המפריעות לעבודת השי"ת / מציאות ענייני העולם - רק לשם עבודת ה' / מה שאסור - אסור, ומה שמותר - אינו נצרך / תפילה כראוי מצלת מטרדות הפרנסה

(נ"פ לקוטי שיחות ח"א עמ' 5 ואילך)

יד. פנינים... דרוש ואגדה.

המבול - קילוסו של הקב"ה? / "לשחת את הארץ" - למעלותא

טו. חידושי סוגיות.....

מהות איסור ע"ז - הכרה שכלית או אמונה

יבאר אריכות תיאור הרמב"ם בסדר השתלשלות ע"ז וכפירה בימים הקדמונים, ויסיק דבזה השמיענו להלכתא יסודות נחוצים בהבנת מהות חובת הגבורה הנדרשת מצד איסור ע"ז

(נ"פ לקוטי שיחות ח"כ עמ' 13 ואילך)

יט. תורת חיים.....

"שבע יפול צדיק וקם"

ביאור ה"נפילה" והקימה שלאחרי; הדרכה על כך שהאדם עובר שינויים ואינו תמיד במצב רוח שוה אלא בכחית עולה ויורד

יט. דרכי החסידות.....

לפקוח העינים ולחיות

כא

לקראת שבת

עם חבריו בהשיבה, ד) להיות זהיר בק"ש קודם השינה, ח) לישן בכיסוי הראש, ו) ליזהר בנט"י שחרית שיהי' כלי של מים מוכן אצלו, ז) להתפלל מתוך הסידור במתון ובקול בעמידה במקום אחד מתחלת התפלה עד גמירא, ח) ללמוד את לימודיו בגמרא וכו' בשקידה ולחזור עליהם שיהי' מוחו עסוק בזה, ט) ללמוד בעל פה פרק אחד משניות בכל שבוע ולחזור עליו בעת הפנאי, י) לקבוע לימוד דברי חסידות בכל יום כחצי שעה ולחשוב בזה ("איבער טראכטן") כחצי שעה, וביום השבת ללמוד כשעה ולחשוב כשעה.

(אגרות קודש ח"ה עמ' רכב)

בשעה שהמוח עסוק בדא"ח אז הם החיים האמיתיים

במענה על מכתבו אדות כח הצומח וכח השכל, הנה תכן נקודת הענין שלפעמים הנה גם המשל עצמו הוא נמשל נכון, ועיקרא ושרשא דכלא הוא שכל אדם צריך לקבוע זמן קבוע בכל יום ללמוד דא"ח ולהתבונן בעומק הראוי כי סוף סוף הנה זהו - הבנת השגה אלקית - טוב האמיתי, על דרך הרגיל מבארים ומפרשים את המקרא והחי יתן אל לבו בשעה של"ע כו' וזה גורם שרבים מאוהבי החיים והעיקר המפחדים מאת היפוכם משתמטים מלחשוב ולעסוק בפ"י ענין והחי יתן אל לבו אבל האמת הגמור אשר מקרא זה צריך כל אדם - גם צעיר לימים - לאמר אותו לעצמו בכל בקר ובקר והחי יתן אל לבו אל היום, השבוע, החדש והשנה במה הם עוברים, ובשעה שהמוח עסוק בדא"ח אז הם החיים האמיתיים.

תחיית המתים בעבודה הרוחנית

באחת השיחות ספרתי את אשר שמעתי פעם מהודו כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה נבג"ם זי"ע:

בעבודת ה' ע"ד החסידות, ישנם כל הדרגות, מהגבוה ביותר עד התחתון ביותר, ובעבודה רוחנית יש את דרגת המת שאינה זקוקה להסבר רב. אך קיים גם - תודה לא-ל - תחיית המתים בעבודה רוחנית: מת הוא קר; לא קיים דבר קר כל - כך כמו השכל הטבעי והשכל האנושי, וכשהשכל הטבעי משיג השגה אלוקית, והמדות שבשכל מתפעלים ומתרגשים מהתענוג השכלי - הרי זוהי תחיית המתים אמיתית.

(אגרות קודש ח"ה עמ' שצא)

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה'
מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

לפקוח העיניים ולחיות

צריך כל אדם - גם צעיר לימים - לאמר אותו לעצמו בכל בקר ובקר והחי יתן אל לבו אל היום, השבוע, החדש והשנה במה הם עוברים, ובשעה שהמוח עסוק בדא"ח אז הם החיים האמיתיים

לפקוח עיני השכל לראות האמת אשר אין עוד מלבדו ית'

...בדבר השאלה המטרדת אותו בהוה אם יש אלקות בעולם ("אויב עס איז פאראן געטליכקייט אין וועלט"), אינה שאלה כלל, כי הוא דבר הפשוט הנראה לעיניו בשר ממש, ודרוש רק מי שיפקח את עיני השכל להראות את האמת ואז יראה הרואה אשר אין עוד מלבדו ית' כי כל הבריאה אשר ברא הוא הכל הוא ית' ("ער איז אלץ און אלץ איז ער").

וידיעת דבר זה דורשת לימוד, והענינים מתבארים היטב במאמרי חסידות בביאורים רחבים מובנים היטב בכל פרטי עניניהם בהוראה מן החיים היום יומיים ממש, ואלו החושבים כי ידיעת אלקות וראיית אלקות בן עניני העולם ("וויסן געטליכקייט און זעהען די געטליכקייט אין וועלט") - מתייחס אל אמונה אינם אלא טועים ומערבים האמנת אלקות בידיעת אלקות שהם שתי מצות עשה מיוחדות, מצות האמונה ומצות הידיעה.

הכנה ביראת שמים ובדעת שלמה

אמנם ידיעה זו דורשת הכנה ביראת שמים ובדעת שלמה, ואשר על כן הנה ראשית כל ידקדק היטב, (א) ארחות חייו שיהיו ע"פ תורה, (ב) לדעת את ההלכות באורח חיים לכה"פ מקיצור שלחן ערוך, (ג) לדקדק עם מי להתחבר הן עם רעיו מחוץ להשיבה והן

מקרא אני דורש

ביאורים ופירושים בפשוטו של מקרא

מדוע הכישו הארי?

מנין לרש"י שנח הי' כוהה דם? / איזו קושיא מתורצתעם הפירוש ש"הכישו ארי"? / ביאור שני פירושים ברש"י על הכתוב "וישאר אך נח"

א. "וימח את כל היקום אשר על פני האדמה, מאדם עד בהמה, עד רמש ועד עוף השמים, וימחו מן הארץ; וישאר אך נח ואשר אתו בתיבה" (פרשתנו ז, כג).

ובפירוש רש"י מעתיק התיבות "אך נח", ומפרשן לפי פשוטן - "לבד נח, זהו פשוטו"; ואחר כך מוסיף להביא "מדרש אגדה", וז"ל:

"היה גונח וכוהה דם מטורח הבהמות והחיות. ויש אומרים, שאיחר מזונות לארי והכישו, ועליו נאמר 'הן צדיק בארץ ישולם'".

ובמפרשים ביארו, שיסודו של רש"י הוא בתיבת "אך": "דאם לא כן 'אך' למה לי, והלא כל אכין ורקין מיעוטין, ואין כאן מאומה למעט, אלא כשנאמר שנח עצמו היה ממועט מחיותו, שהיה גונח וכוהה דם" (רא"ם. ועוד).

ויש להוסיף ולבאר בזה - כי לכאורה, גם אם למדנו מלשון "אך" ש"נח עצמו היה ממועט", עדיין יש להקשות (א) מנין שהיה ממועט בענין הדם דוקא - "גונח וכוהה דם"? (ב) מנין שהיה זה "מטורח הבהמות והחיות" - ולא מטעם אחר? -

שיסוד דברי רש"י הוא הפמיכות ד"וישאר אך נח" לתחילת הפסוק המדבר על "וימח את כל היקום", והיינו:

מכיון ש"וישאר אך נח" בא בהמשך ל"וימח את כל היקום", מסתבר שיש איזה דמיון וצד השוה בין שני הדברים, כי הרי כתוב ש"נשאר", היינו שגם הוא "שייך" למה שסבלו האחרים, אלא שאצלו היה זה באופן שלא נמחה לגמרי אלא "נשאר" בקיומו נוע"ד ל'

הכתוב בפרשה הבאה (לך לך יד, י): "וינוסו מלך סדום ועמורה ויפלו שמה – והנשארים הרה נסו", כלומר, שגם הנשארים סבלו בזה שהיו צריכים לברוח כו';

לכן מפרש רש"י שנח היה כוהה דם, היינו שכמו שביחס ל"כל היקום" פעל המבול חסרון בעצם המציאות שלהם, כך אצל נח היה חסרון ומיעוט בענין עיקר המציאות שלו, שהוא הדם, וכמו שכתוב (פ' ראה יב, כג) "כי הדם הוא הנפש".

וכדי לבאר איך זה שנח היה "גונח וכוהה דם" שייך בפועל להמבול – מסביר רש"י שזה הגיע בסיבת המבול, שבגללו הוצרך נח להתעסק בטורח הבהמות והחיות שהיו בתיבה, וזה הזיק לבריאותו עד ש"גונח וכוהה דם".

[ולהעיר, שבמדרש תנחומא איתא (וכן הוא בבראשית רבה ספ"ב. ועוד), שנח היה גונח וכוהה דם "מן הצינה". אבל רש"י – בדרך הפשט – אינו יכול לפרש כן, כי מכיון שמי המבול (שמסביב להתיבה) היו רותחין (סנהדרין קח, ב. וכן הוא ע"פ הפשט – ראה גם פרש"י פרשתנו ו, יד. ת, א), הרי אי אפשר לומר שבהתיבה שרר קור כזה שנח יצטנן ועד שיהיה מזה גונח וכוהה דם].

ב. אך צריך ביאור, למה לא הסתפק רש"י בפירוש זה – שנח היה סובל בסיבת "טורח הבהמות והחיות" – שמוכן הוא בפשטות, והוצרך להמשיך ולהביא פירוש נוסף ומיוחד לסבלו של נח: "שאחר מזונות לארי והכישו"?

אמנם כד דייקת, יש קושי בפירוש הראשון – שנח היה "גונח וכוהה דם מטורח הבהמות והחיות" – כי:

בניו של נח היו אז בני קרוב למאה שנים, ואם כן בוודאי שסייעו ביד אביהם נח בטורח הבהמות והחיות. ובפרט שם "שהוא צדיק" (פרש"י בראשית ה, לב), וכן יפת – ומצינו במפורש (פרשתנו ט, כג) ששם ויפת נשתבחו במדה זו של כיבוד אב; ואם כן קשה, למה דוקא נח היה "גונח וכוהה דם", מחמת הטירחא, ולא בניו?

[ולכאורה היה אפשר לומר דאין הכי נמי, ואכן גם הם היו חסרים בגופם בגלל הטורח. ונפרש את המיעוט שנלמד מתיבת "אך", שהוא קאי לא רק על "נח" עצמו אלא גם על בניו – שהם נרמזים בהמשך הכתוב "ואשר אתו בתיבה";

אבל אם כן, היה רש"י מעתיק בפירושו גם את התיבות הללו מתוך הכתוב – "ואשר אתו בתיבה" – ומפרש להדיא שגם בניו של נח היו גונחים וכוהים דם. ומדיוק לשון רש"י מוכח להדיא שהוא לומד שהמיעוט של "אך" קאי על נח לבדו, ולא על אדם נוסף.

ויש להסביר יסודו מתוך הכתוב, כי "אשר אתו בתיבה" קאי גם על הבעלי חיים, ואדרבה הם הרוב. ודוחק גדול לומר שכוונת הכתוב היא אשר רק חלק מ"אשר אתו בתיבה" היו באופן של "אך".

האדם אינו במצב רוח שווה, עולה ויורד

לאחרי הפסק הכי ארוך נתקבל מכתבה מט"ו כסלו, בו כותבת אודות מצב רוחה ע"ד כניסה בקורס מזורז למורים בלתי מוסמכים וכו'.

וברור הדבר על יסוד מה ששמעתי ויודע אודותה... אשר השגחה העליונה חוננה אותה בכשרון לחינוך, בקליטת ידיעות כדבעי ובסדר, ובכלל באותן התכונות הנדרשות להצלחה בתור מורה מחנכת ומדריכה.

מובן גם כן, אשר כאו"א מאתנו בתוככי כללות בני אדם, איננו תמיד במצב רוח שווה, שעל כן האדם הוא בבחי' עולה ויורד, ומי לנו גדול, אפילו צדיקים גמורים אמיתים, כמבואר תואר זה על ידי רבנו הזקן, ובכל זה מפרש אשר גם עליהם אומר הכתוב, שבע יפול צדיק וקם.

אלא שבצדיק הרי זה נפילה לגבי מדריגתו הראשונה וכו'.

מהאמור מובן, אשר נורמלי הוא, שלא תמיד ענין ההתרכזות במדה שווה אצלה, וכן ענין הבטחון-עצמי וכו'. ובפרט כשלכל הנ"ל מתוספות תחבולות היצר, הרוצה לבלבל את האדם מעבודתו לבוראו, שאחד העיקרים בעבודה זו, מנוחת הנפש ובטחון מוחלט, שכל מה דעביד רחמנא לטב עביד, והכשרונות שבאדם שניתנו לו – בודאי נתנה האפשרות לנצלם גם כן, הרי מתחבולות היצר לפתות את האדם, אשר הירידה הזמנית והנורמלית לא כן הוא ומגזם אותה ומגדיל אותה בעיניו וכו'.

להסיח הדעת ולרכוש ידידים

המורם מהאמור, שעלי' להסיח דעתה לגמרי ממחשבות שהן היפך מדת הבטחון יסוד אמונתנו ותורתנו חיים, ולא להתרשם ממה שלפעמים אינה מוצאת בעצמה הכח להתרכזות כמו שהי' לפני יום ויומיים.

ועוד וגם זה עיקר, לרכוש חברה וידידה אשר תוכל לדבר עמה גלוית לב, וכבר נאמר, דאגה בלב איש ישחנה, אף שכאמור דאגה זו היא פרי הדמיון אשר מקורו היא פיתוי היצר. ובודאי ובודאי אשר תגיע למטרה – להצליח בעבודת הקדש בתור מורה בשטח חב"ד, והאלקים עשה את הכל יפה בעתו ובזמנו.

...בברכה לבשו"ט בכל האמור.

ואמנם יש לתרץ שהם היו צעירים יותר, ולכן הטורח השפיע פחות על בריאותם; ועוד יש לומר, שעיקר האחריות הרי היתה על נח, שהוא בעצמו נצטווה על זה מהקב"ה (ועוד י"ל בזה). אך מכל מקום, מפני קושי זה הוסיף רש"י והביא פירוש נוסף, שזה שנח דוקא היה "גונח וכוהה דם" אינו בסיבת הטורח הכללי (שגם בניו היו שותפים בו) אלא בגלל מאורע פרטי שקרה עם נח דוקא, "שאחר מזונות לארי והכישו".

[והדיוק "ארי" דוקא - יש לפרש (וראה גם גור אריה כאן):

כיון שארי הוא החשוב שבחיות, בלשון חז"ל "מלך שבחיות" (חגיגה יג, ב. מדרש תהלים כב, כח. ולהעיר גם מפרש"י ויחי מט, ט) - לכן היתה האחריות למזונו נתונה דוקא בידי נח בעצמו, החשוב שבחיות].

ג. ועדיין צריך ביאור במה שסיים רש"י - "ועליו נאמר 'הן צדיק בארץ ישולם'", והוא לשון הכתוב במשלי (יא, לא). ולכאורה, למאי נפקא מינה דבר זה בהכנת הפשט כאן?

אלא:

מובן גם בפשטות שארי זה - שהיה היחיד שניצל (עם בת זוגו) מבין כל האריות שבעולם - היה צריך להיות ארי מיוחד ובעל מעלות. וכמו שכתב רש"י לעיל מיניה (פרשתנו ו, כ), שאותם בעלי חיים שבאו לתיבה היו "אותן שדבקו במיניהם ולא השחיתו דרכם, ומאליהם באו, וכל שהתיבה קולטתו הכניס בה".

ואם כן קשה - איך יתכן שבגלל פעם אחת שנח איחר בהבאת מזונו, ינשוך אותו ארי זה?! הרי כל הצלתו של הארי היא בזכות נח; הוא זה שדאג למזונו במשך כל תקופת המבול; ואפילו באותה פעם אחת שהוא איחר בהבאת מזונו, לא היה זה בגלל שנח היה עסוק בעניניו הפרטיים אלא בגלל טרדתו בעבודה הקשה שהיתה לו בתיבה - אם כן, כיצד בא הדבר שרק בגלל זה ינשוך אותו הארי?

ולבאר זה מביא רש"י את הכתוב "הן צדיק בארץ ישולם":

כאשר צדיק עושה דבר שלא כדבעי, אפילו בדקות דדקות, הוא מקבל עונש על כך "בארץ", בעולם הזה, כדי שלא יחסר לו מהשכר שהוא עתיד לקבל בעולם הבא. ונמצא, איפוא, שזה שהארי נשך את נח היה לטובתו ותועלתו של נח, כדי לכפר ולתקן החסרון שהיה אצלו, ועי"ז לא יחסר לו בעולם הבא.

תורת חיים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת
בחיי היום יום

"שבע יפול צדיק וקם"

ביאור ה"נפילה" והקימה שלאחרי; הדרכה על כך שהאדם עובר שינויים ואינו תמיד במצב רוח שווה אלא בבחינת עולה ויורד

משל שני הנואמים

ובשאלתו בתניא (עו, א): ובין מדריגה למדריגה טרם שיגיע למדריגה עליונה ממנה הוא בבחי' נפילה ממדריגה הראשונה מדוע מוכרחה להיות נפילה טרם שיגיע למדריגה העליונה?

הביאור בזה: אוחזים ונמצאים במדריגה מסוימת - ע"י כך שעושים, חושבים ומתייגעים בענינים המביאים למדריגה זו. כדי להגיע למדריגה (אחרת) נעלית יותר - יש להשקיע את עצמו ולהתעמק בענינים אחרים נעלים יותר, ולאחר יגיעה מסוימת בהבנתם והרגשתם הוא מגיע למדריגה עליונה יותר. - אלא שאי אפשר להיות עסוק ושקוע בשני ענינים בבת אחת, ומוכרחים אפוא להפסיק לעסוק ולפעול בענינים הקודמים, לחדול מהם - במילא חסרה גם התוצאה של העיסוק - מדרגתו הראשונה. אבל נשאר רושם.

למשל: נואם מעולה, ע"י נואם נלהב, יביא את שומעיו עד כדי דמעות בפועל ואם אחריו יבוא נואם שני יותר טוב ממנו ואודות ענין שנוגע לשומעים יותר עמוק - הוא יביא אותם לידי בכי בקול, או ל"ציאה מהכלים" מרוב שמחה.

לאחר שהראשון סיים ופני שהשני "תפס" את הציבור לציבור אין גם דמעות בעינים, אף כי רושם מהרגשות בעת הנאום כן נשאר. כמובן, הנואם (בנמשל) הוא השכל. הנאום - אודות גדולת הבורא, שפלות האדם וכיו"ב. וק"ל.

צדקתו של נח

נח איש צדיק תמים היה בחרתיו

יש מרבתינו דורשים אותו לשבח, כ"ש שאלו חי בדור צדיקים חי צדיק יותר, ויש שדורשים אותו לגנאי, לפי דורו חי צדיק, ואילו חי בדורו של אברהם לא חי נחשב לכלום

(ו, יב ופרש"י עה"פ)

בדעת היש דורשים לגנאי צריך להבין: מאי טעמייהו דדרשינן לגנאי ולא לשבח ובפרט ש"אפילו כגנות בהמה טמאה לא דיבר הכתוב" ואעכו"כ שהתורה לא תדבר כגנותו של נח?

וי"ל הטעם בזה: כלל זה - שהתורה אינה מדברת בלשון מגונה - מתייחס רק לסיפורי התורה; משא"כ בדבר הלכה, שם משתמשת התורה בלשון הברורה ביותר הגם שהיא לשון בלתי נקיה, כי פסק הלכה צריך להיאמר בלשון הברור ביותר שלא יהיה מקום לטעות בנוגע למעשה.

ועד"ז בנדו"ד, בהוספת התיבה "בדורותיו" - לגנאי, מתכוונת התורה לשלול טעות בנוגע להנהגה בפועל: מצינו כמה ענינים בהנהגת נח המורים על כך שצדקתו לא היתה בשלימות (ראה בפרש"י ו, ט, ובפרשתנו ז, ז, ו, ולכן, אם התורה היתה מסתפקת בתיאור צדקתו של נח, היה מקום לטעות וללמוד מהנהגות אלו הבלתי רצויות, ומשום הכי מוסיף הכתוב תיבת "בדורותיו", להורות לנו שהנהגות אלו בלתי רצויות ואין ללמוד מהן.

(ע"פ לקוטי שיחות חכ"ה עמ' 19 ואילך)

הגשם - ארבעים יום?

ויהי הגשם על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה

הורידם תחילה כרחמים... שאם יהוה יהיו גשמי ברכה, לא חזרו היה מכול

(ו, יב ופרש"י)

מדברי חז"ל אלו משמע לכאורה שרק בתחלה היו גשמי ברכה ולאחרי זה הי' המבול במשך הארבעים יום, וכמ"ש (ז, י) "ויהי המבול ארבעים יום על הארץ".

אך לכאור' צריך ביאור מדוע נקט הכתוב הלשון "ויהי הגשם... ארבעים יום", שבמשך ארבעים יום ירדו גשמי ברכה?

והביאור בזה:

אמרו חז"ל (בראשית רבה פ"ב, ה. הובא בפרש"י ז, ד) שהטעם לזה שירידת מי המבול הי' במשך ארבעים יום הוא "כנגד יצירת הולד שקלקלו להטריח ליוצרים לצור כו". ומזה מובן שזה שירדו המים במשך ארבעים יום אינו שכל יום ניתוסף עונש, שירדו עוד מים, כ"א כל ה"ארבעים יום" היו עונש אחד "כנגד יצירת הולד".

ועפ"ז יובן שהגם שהגשם ירד במשך ארבעים יום, מ"מ כבר בהורדה הראשונה היתה בו כמות מים לכל הארבעים יום שלאח"ז, כיון שכולם היו עונש אחד.

וזהו שכתוב "ויהי הגשם... ארבעים יום", אף שבמשך ארבעים יום הי' מבול ולא גשמי ברכה, כי לא מדובר על זמן ירידת הגשמים על הארץ, אלא על כמות המים, שגם בהתחלה כשהיו גשמי ברכה, כמות המים היתה של "ארבעים יום", וכנ"ל.

(יעוין לקוטי שיחות חכ"ה עמ' 23 ואילך)

לקראת שבת

משה רבינו רבן של כל הנביאים ושלחו וכיון שנתנבא משה רבינו ובחר ה' ישראל

לנחלה הכתירן במצות והודיעם דרך עבודתו כו" - היינו קיום מצד ציווי ה'.

ואין הדברים אמורים רק לגבי ההכרה במציאות הבורא, אלא אף לעבודתו, אשר גם לזה באו בנ"א בימי אברהם ע"י ההכרה בכח עצמם "שאינן ראוי לעבוד אלא לאלוהי העולם ולו ראוי להשתחוות ולהקריב ולנסך כו", ומ"מ צריך האדם לידע אשר אף ענין זה יסודו הוא דברי

ה', נבואת משה רבינו, דהקב"ה הוא ש"הודיעם דרך עבודתו". והיינו שחידד לנו הרמב"ם לדינא, דמחד מחוייב אדם מצד ע"ז לבוא במחשבתו לידי הכרה שכלית שענין ע"ז מופרך והוא היפך האמת והצדק, ומאידך גם לאחר הכרה זו מחוייב אדם שיקיים המצוה והציווי דעבודה זרה (אף "לא-תעשה" שבה, האיסור לעבוד עבודה זרה; וכ"ש ה"עשה" לעבוד לאלקי האמת) מצד זה ש"הודיעם דרך עבודתו", על יסוד **האמונה** בה'.

יינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך החסידות

תיבה המצלת ממבול הטרדות

מי המבול – טרדות המפריעות לעבודת השי"ת / מציאות ענייני העולם – רק לשם עבודת ה' / מה שאסור – אסור, ומה שמותר – אינו נצרך / תפילה כראוי מצלת מטרדות הפרנסה

מי המבול אשר באו על הארץ מ"ארוכות השמים" ומ"תהום רבה", נתבאר עניינם בסה"ק¹ שבעבודת השי"ת הם מורים על הטרדות אשר יסובבו את האדם ויטרידוהו מעבודת השי"ת, ד"שעבוד הפרנסה נקרא 'מי נח'. יש לכל אחד ואחת יגיעות וטרדות הפרנסה לעסוק בעניני עולם הזה הגשמי והוא בחינת 'מים רבים'².

וכיצד זה ינצל האדם מה"מים רבים" ו"נהרות" הללו? הנה אמר מורנו הבעש"ט³ אשר העצה לזה היא "בא אל התיבה" – שיכנס האדם אל "תיבות" ואותיות התורה והתפילה, ואזי יהיה מוגן ובטוח מפני המבול והטרדות.

ויש לבאר פרטי עבודה זו, מהות המבול והטרדות המפריעים לאדם, והכיצד מגנים תיבות התורה והתפילה מפני המים הזדונים.

מי המבול – טרדות המפריעות לעבודת השי"ת

מי המבול נחלקים לשני מקורות: מים הניתכים מ"ארוכות השמים", ולעומתם מים העולים מ"מעיינות תהום רבה", וכנגדם בעבודת האדם ישנם שני מיני טרדות והפרעות לעבודת האדם לקונו:

"תהום רבה" – הם הדאגות וההפרעות הבאות מעניינים נחותים – מהוויות העולם,

הגדול הזה" – דע"י ראיות והכרחים שכליים החזיר "אלפים ורבבות" (שהיו עובדי עבודה זרה) "לדרך האמת" ושתל בלבם" – וכל זה מוסיף הדגשה בחוזק והתאמתות הכרת האדם בשלילת עבודה זרה כנ"ל.

והנה לאח"ז האריך הרמב"ם עוד, גבי בני יעקב שנעשו "אומה שהיא יודעת את ה'", אבל באריכות ימיהם במצרים "חזרו ללמוד מעשיהן ולעבוד עבודה זרה כמותן כו' וכמעט קט הי' העיקר ששתל אברהם נעקר" עד שהוציאם משם ה' וכו'; ולפי הנ"ל נמצא שדברים אלו הם להיפך מתוכן כל הפרק, דעד כאן למדנו שמצד שכלו גופא יודע האדם שעבודה זרה היא דבר מופרך, ויודע הוא ומכיר בהקב"ה, ואילו כאן נאמר שאפילו בני "אומה שהיא יודעת את ה'", "חזרו ללמוד מעשיהן ולעבוד עבודה זרה כמותן".

ויובן ע"פ דברי הרמב"ם בהמשך וסיום הפרק, וז"ל: "ומאהבת ה' אותנו עשה משה רבן של כל הנביאים ושלחו כיון שנתנבא משה רבינו ובחר ה' בישראל לנחלה הכתירן במצות והודיעם דרך עבודתו ומה יהי' משפט עבודה זרה וכל הטועים אחרי". דבזה הדגיש הרמב"ם שבודאי עיקר זה שאין מקום כלל למציאות ע"ז ועבודתה מוכן מצד טבע שכל האדם כו', וידיעתו נדרשת כהקדמה לקיום ע"ז כמעשה, אך ביחד עם זאת חייב אדם לידע שאי אפשר לסמוך, ליסד הבנין, על ההשכלה בלבד, וראי' לזה מירידת ישראל בימים ההם אל דחי, וכדי לשלול הע"ז נזקקו לכך ש"מאהבת ה' אותנו". עשה

זה בהא דסוף פ"ה דאבות "בן ארבעים לבניה". היינו שבעת שבא האדם לגיל ארבעים שנה, מגיע הוא מצד טבעו לשלימות בהבנה והשגה (כשם ש"בן שלשים לכח" הנזכר לפני זה הוא ענין שבטבע האדם, ועד"ז "בן ה' למקרא" שלפניו, וכן "בן חמישים לעצה", "בן ששים לזקנה" כו' שלאחריו. ועיי' ע"ז ה: פרש"י ס"פ תבוא. מאירי לאבות שם). וא"כ מוכן שההבנה וההכרה במציאות הבורא, ובשלילת המציאות והחשיבות של כל דבר זולתו יתברך, שהגיע אליהם אברהם בן מ' שנה, הם ענין השייך לטבע דשכל הנברא, ואינו ענין שלמעלה מגדר שכל הנברא. ומהאי טעמא נקט הרמב"ם הגירסא "בן ארבעים שנה הכיר את בוראו", כי זהו הגיל שבו הכרת והבנת השכל הן בשלימות, וענין זה הוא בהתאם לתוכן כל ההלכה והפרק כנ"ל. ועפ"ז מוכן גם הטעם שלא רצה להזכיר כאן הא דבהתחלת חקירתו הי' אברהם בן ג', כי מהדגשה זו הי' מקום לטעות שלא הי' אצלו הדבר מצד טבע השכל מצד עצמו, אלא באופן נסי לגמרי, למעלה מהשכל, דפלא גדול הוא שכבר בהיותו בן שלש שנים היתה לו הכרה באלקות].

ומתוך נקודה וכוונה זו ממשך הרמב"ם דבריו בהלכה זו, ומאריך ומפרט כיצד אברהם "התחיל להשיב תשובות כו' ולערוך דין עמהם". כיון שגבר עליהם בראיותיו ביקש המלך להורגו כו', וכן ש"הי' מהלך וקורא ומקבץ העם מעיר לעיר", עד שהחזיר את העם "לדרך האמת עד שנתקבצו אליו אלפים ורבבות והם אנשי בית אברהם ושתל בלבם העיקר

(1) תורה אור ריש פרשת נח (ח, ג ואילך).

(2) תורה אור שם.

(3) ראה כתר שם טוב (הוצאת קה"ת, תשנ"ט) בהוספות ס"ח ואילך.

והם "טרדות הפרנסה והמחשבות שבענייני עולם הזה".⁴

"ארובות השמים" – מורה על הטרדות מעניינים נעלים ורוחניים, וכמו אדם העוסק בעסקנות ציבורית והדבר מטריד מחשבתו, ומפריעו מעבודת השי"ת ללימוד התורה ולקיום המצוות. שגם טרדות מסוג זה אינן מגיעות מצד הקדושה, דכיוון שהדבר מפריעו מקיום המצוות הרי זו הוכחה שעסקנות זו אינה באה מצד הקדושה.

הן אמת שצריך האדם לעסוק גם בענייני הציבור, אך אם הדבר מפריע לו לעשיית המצוות ולקיום הלכות השלחן ערוך – עליו לדעת שעסקנות זו אינה נובעת ממקום קדוש אלא מהיפך הקדושה.

ואלו הם שני סוגי טרדות השוטפות את מחשבתו של אדם כ"מים רבים", והם המה מים הזדונים שהאדם צריך להיכנס מפניהם אל התיבה – אל תיבות ואותיות התורה והתפילה.

מציאות ענייני העולם – רק לשם עבודת ה'

ובכדי לבאר הכיצד מגינות אותיות התורה והתפילה מפני טרדות המסיחות הדעת מעבודתו ית', יש להקדים ולהעמיק במהות עבודה שבלב זו תפילה, וברושם שהיא מותרה על המתפלל במשך היום.

דהנה איתא בזהר⁵ אודות רב ייסא סבא, שאף על פי שהיה מזונו מוכן לפניו, לא היה אוכל ממנו "עד דשאל מזוניה קמי מלכא קדישא". ולכאורה הוא דבר תמוה, דהלא הקב"ה כבר המציא לו מזונו והוא עומד לאכול הימנו, ומה לו לבקש עתה על מאכלו? אלא שיסוד גדול יש בזה בעבודתו ית':

ויובן⁶ על פי משל הידוע מקריעת ים סוף אשר טבע המים הוא להיות יורדים למטה, והקב"ה הפליא לעשות להעמיד המים כחומות, אך מיד כשנסתיים הנס חזרו המים לטבעם הראשון להיות ניגרים על הקרקע, כי טבעם להיות יורדים נשאר בהם תמיד, ורק הנס העמידם כנד בכל רגע ורגע עד שיצאו ישראל מן הים.

וכמו כן, הנה העולם מצד עצמו אין לו קיום ואין לו מציאות והוא אין ואפס המוחלט, וגם לאחר שבראו השי"ת בששת ימי המעשה, הרי עדיין מצד עצמו אין לו קיום וצריך לחזור להיות אין ואפס ככתחילה, אלא שהקב"ה בחסדו ממשיך ובורא אותו בכל רגע מחדש, וכנוסח התפילה "המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית".

(4) תורה אור שם.

(5) זח"א קצט, ב. זח"ב סב, ב.

(6) ראה בזה בתניא חלק שער היחוד והאמונה פ"א. ועוד.

– דאפילו בעת המצא אברהם בין עובדי עבודה זרה באופן הגרוע שבה, "והוא עובד עמהם", "השיג דרך האמת והבין קו הצדק מתבוננתו הנכונה כו" וידע שכל העולם טועים כו", ומתאר בפרטיות כיצד הגיע אברהם לכך ע"י חשבון שכלי והגיוני כו'.

[ועפכ"ז יש ליישב עוד דבר מדברי הרמב"ם כאן, דהנה בנדרים לב ע"א גרסינן דבן ג' הכיר אברהם את בוראו, ובמדרש פרשתנו (ב"ר פ"ל, ח) היא פלוגתא אם בן ג' או בן מ"ח [ובפסיקתא רבתי פכ"א מצינו עוד מ"ד דבן ג' הכיר], אולם הרמב"ם נקט כאן גירסא חדשה דה"י זה בהיותו בן ארבעים [וכן נקט בר"ק תולדות כו, ה. ועיי' במאירי בחיבור התשובה מאמר א פ"ו, ובפתיחתו לאבות], וכבר הביא ע"ז הראב"ד הא דנדרים דבן ג' ה"י, וכתב הכס"מ "אפשר לקיים זה וזה דבן שלש שנים ה"י כשהתחיל לחשוב כו' להכיר בוראו אבל כשה"י בן ארבעים השלים להכירו [ועיי' גם מגן אבות להתשב"ץ בתחילתו]. ורבינו כתב העיקר שהוא גמר ההיכרא דהיינו כשה"י בן ארבעים שנה. וצ"ל שה"י גורס . . . בן ארבעים . . . ולא בן מ"ח כמו שהוא בספרים". ויל"ע דסו"ס מה ראה הרמב"ם כאן להכריע ולדייק בענייני מדרשות בספר הלכותיו, ומה איכפת ל"י לנקוט כגירסא הנפוצה (וכ"ה בכמה מקומות במדרש, עיי' בב"ר שם על הגליון), ובכלל הלמאי נחית להודיענו גילו של אברהם (ולמש"כ הכס"מ שהתחיל בן ג' שנים – למה נמנע הרמב"ם מלהזכיר גם פרט זה, ומאי אולמי" דסופו מתחילתו).

אבל לפי דברנו אפשר שיש לתלות

ומזה מובן, שע"מ לקיים כדבעי איסור ע"ז, אין די לידע רק את המעשה אשר יעשון ואלה אשר לא תיעשנה, אלא אדרבה – לכל לראש יש להשמר שהמחשבה תהא כדבעי בתכלית, וא"כ אריכות הדברים בכיבור יסודי טעות ע"ז נוגעים לדינא כדי לידע מה צריך לקבוע במחשבה, כדי שההכרה באלקות תהי' גם מצד מחשבת האדם ושכלו. וזהו שטרח הרמב"ם להקדים ול"הפביר בהגיון ה"טעות" השכלית והמחשבתית שעמדה ביסוד ע"ז, ש"בימי אנוש כו' טעו בני האדם כו' חכמי אותו הדור", דבכל זה השמיענו שעיקר ע"ז וסיבתה (גם באופן שהיתה בימי אנוש, כאשר בני האדם בקשו במעשיהם "להשיג רצון הבורא בדעתם הרעה") אינה מופרכת רק בגלל ציווי וגזירת ה', אלא זהו היפך האמת והמציאות, היפך השכל (עיי' היטב בפיה"מ ע"ז פ"ד מ"ז), ושרשה הוא "טעותם וכסילותם שמדמים שזה ההבל רצונך הוא", כלי הרמב"ם בדבריו שם. ושוב פירט וביאר לאח"ז, דגם האופנים הירודים והגרועים יותר דע"ז שנשתלשלו אח"כ הם מצד ש"עמדו בבני האדם נביאי שקר", היינו שהטעות במחשבה ובלב הנ"ל הביאה לידי ירידה גדולה כזו עד לדבר שקרי לגמרי והיפך השכל לגמרי (למטה מ"טעות בשכל ובהבנה) עד לשכחת ה' הגדול ח"ו כו'.

ולאחרי כל הנ"ל הוסיף הרמב"ם לתאר כיצד הגיע אברהם מעצמו ע"י חקירתו לידעת ה', וזה מחזק ומדגיש יותר כמה צריך להיות מופרך בעיני האדם (גם מצד השכ"ל) כל אופן בעבודה זרה

ולכך היה רב ייסא סבא מתפלל להקב"ה קודם האכילה שימציא לו מזונו, לפי שהכיר בכך שהקב"ה בורא את המאכלים שלפניו כל רגע מחדש מאין ליש, ובטובו מואיל להמשיך לחדשם לזונו ולפרנסו.

וזהו הביאור גם בזה שמברכים אנו בכרכות השחר "מלביש ערומים" וכהאי גוונא, אף על פי שיש ברשותו בגדים הרבה, כיוון שיודע ומכיר אשר הקב"ה הוא בורא מאין ליש את בגדיו בכל רגע ורגע ממש, ולולי זה הרי לא היו לו בגדים כלל! ולזאת הוא עומד ומברך את השי"ת המהווה מאין ליש את הבגדים שברשותו.

מה שאסור - הוא אסור, ומה שמותר - אינו נצרך

אדם העובד עבודתו באופן זה, אשר תפילתו היא בהעמקה וכוונה הראויה שמבקש צרכיו מהשי"ת בידעו שהוא ית' מהווה ומחיה בכל רגע מחדש את כל הנבראים וכל הצטרכויותיו, הרי השקפתו על כל ענייני העולם משתנית לגמרי בין קודם התפילה ולאחריה.

קודם התפילה הרי מציאות העולם היא קיימת אצלו בבירור ובוודאות, ואילו מציאות הקדושה והאלקות היא חידוש גדול ודבר הרחוק מן הדעת, וממילא כאשר יש דבר אשר אינו ברור אם מותר ע"פ שולחן ערוך לעשותו, הרי העמד דבר על חזקתו, ומציאות העולם והנאותיו אצלו הם מציאות מוחשית וברורה יותר מציווי התורה.

אך לאחר שעומד בתפילה כראוי וכיאות, ומכיר ומשיג בשכלו אשר הוא לבדו ואין בלתו, וכל ענייני העולם אין להם מציאות מצד עצמם כלל כי אם זאת שהשי"ת מהווה ומחיים מאין ליש בכל רגע ממש, ובידעו גם התכלית והמכוון בכל זה, שהקב"ה ברא עולמו בכדי שבני ישראל ילמדו התורה ויקיימו המצוות בדברים הגשמיים דייקא, הרי סדר הדברים אצלו הוא באופן הנכון, אשר מציאות הקדושה היא מציאות ברורה ופשוטה, ואילו ענייני העולם מציאותם עראית ותלויה בדבר ה' המחיה בכל רגע ורגע מחדש.

וממילא גם סדר העבודה אצלו הוא אשר לכל לראש באים ענייני התורה והתפילה וקיום המצוות בהידור, וכל עסקי פרנסתו וצרכי גופו הם אך ורק מכשירים וכלים בכדי שיוכל לעבוד ה' ולמלא תכלית וכוונת הבריאה - לעשות לו ית' דירה בעולם הזה הגשמי.

ונמצא שקודם התפילה היתה אצלו ההנחה, אשר מה שמותר - הוא ודאי מותר, ומה שספק אם מותר או אסור - הוא גם כן מותר, שהעמד דבר על חזקתו ומציאות העולם היא הברורה יותר. ולאחר התפילה הרי ההנחה היא להיפך: מה שאסור - הוא הרי ודאי אסור, וגם דברים המותרים אלא שהם מותרות - הרי העמד דבר על חזקתו, והעולם חזקתו "אין ואפס", והרי זה אסור עד שיוכח שכלים ומכשירים הם לעבודתו ית', ואזי מותרים הם.

חידושי סוגיות

עיון ופולפול בסוגיות הפרשה

מהות איסור ע"ז - הכרה שכלית או אמונה

יבאר אריכות תיאור הרמב"ם בסדר השתלשלות ע"ז וכפירה בימים הקדמונים, ויסיק דבזה השמיענו להלכתא יסודות נחוצים בהבנת מהות חובת הגברא הנדרשת מצד איסור ע"ז

בריש הל' ע"ז להרמב"ם מצינו שהאריך לבאר בכמה הלכות ראשית הטעות דע"ז מימי אנוש ואילך, ואיך נשתלשל מזה במשך הדורות שעמדו בבני אדם נביאי שקר ואמרו שהאל-צוה ואמר להם עבדו כוכב פלוני כו' וכמעט נשתכח ה' הנכבד והנורא כו', עד שבא אברהם והכיר את בוראו וטרח להודיעו לרבים וכו', ואח"כ עמדו זרעו ולמדו עיקר זה מאב לבן וכו', עד שנבחרו לעם וקבלו התורה כו'. ולכאורה צ"ע מאי הלכתא יש בכל השתלשלות זו, ומאי דהוה הוה, והרי הרמב"ם אין דרכו בחיבורו אלא לבאר דינים והלכות ולא דברי ימי עולם.

ונ"ל דבאמת כ"ז הוא הקדמה יסודית לדין ע"ז, דאף שחטא ע"ז בכללותו הוא מן המצוות המעשיות (ולא מחיובי הלב),

דיש בו איסורים בנוגע למעשה ובדברים הבאים בפועל (עבודה זרה), אבל תוכנו ועיקרו (גם בענינים המעשיים שבו) הוא בנוגע למחשבת האדם, הרהור הלב - שמעלה האדם בלבו ומחשבתו שנברא, מלאך או גלגל כו' הם אלוהים, או סרסור עכ"פ - מציאות בפ"ע. ואף ענין זה של עיוות המחשבה איסור מפורש הוא, וכמו שפירט הרמב"ם להלן ריש פרק ב, שלא ישוט בלבו לחשוב כהנה על צבא השמים וכיו"ב, ולכן אסור לקרות באותם הספרים (אודות עבודה זרה) כלל ולא נהרהר בה ולא בדבר מדברי] אלא שרק "כל הנפנה אחרי" בדרך שהוא עושה מעשה ה"ז לוקה", מיהו גם עצם הפני' היא בלאו, עי"ש, וראה סהמ"צ להרמב"ם מל"ת יו"ד. מז. ועוד].

תפילה כראוי מצלת מטרדות הפרנסה

ואם כן האדם אשר ירא מפני מים הזדונים דטרדות הפרנסה, וטרדות מעניינים ורחניים, שמבלבלים אותו מתורה ועבודה, הרי עצה היעוצה לו היא להכנס לתיבות התורה והתפילה, ותיבה זו תצילו מפני ה"מים רבים" הללו.

כי כאשר האדם עובד עבודת התפילה כראוי, הרי הנחה הפשוטה אצלו היא שתכלית הכל היא רק עבודת השי"ת, תורה ותפילה וקיום המצוות, ועסקו בענייני הרשות והפרנסה הם רק מכשירים לעבודת השי"ת, ובמילא אין עניינים אלו מטרדיים אותו מהתפילה, כי הרי עסקו בהם הוא רק כדי שיטייעוהו בעבודתו לקונו, ועבודה המטרדיה אותו מעבודת ה' אינו עוסק בה כלל.

ויתירה מזו, שעסקו בענייני הרשות אינו "טרדה" והפרעה לעבודתו את קונו, שהרי גם עסק זה הוא חלק מעבודת ה', שעובד את קונו גם בעת עסקי הגוף וצרכי הפרנסה, ומקיים את הציווי "בכל דרכיך דעהו".

פנינים

דרוש ואגדה

המבול - "קילוֹסוּ
של הקב"ה?"

כתוב במדרש בפרשתנו אודות המבול (בראשית רבה פ"ה, א. ראה עד"ז איכה רבה פ"א, נב): "מתחילת בריאתו של עולם לא היה קילוֹסוּ של הקב"ה עולה אלא מן המים. . . עמד דור המבול ומרד בו. . . אמר הקב"ה יפנו אלו ויעמדו ויבואו אותן שישבו בהן מקודם, הדא הוא דכתיב ויהי הגשם על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה", שמזה מובן שמצב העולם בהיותו מוצף במים הי' בו עילוי גדול, כמו שהי' ב"תחילת בריאתו" שהי' "קילוֹסוּ של הקב"ה" - עולה "מן המים".

והנה, ענין המבול בפשטות הוא שבא, כלשון הכתוב (פרשתנו ז, יב) "לשחת כל בשר אשר בו רוח חיים", וא"כ צריך ביאור היאך יתאימו הדברים עם המבואר במדרש הנ"ל אשר הצפת העולם במים יש בה ענין נעלה מאוד?

ויובן זה ע"פ משל פשוט מאהבת האדם לבנו, דכשנתכונן במה שיש בליבו של האב נמצא רק אהבה וטוב, שלבו גדוש אהבה אמיתית לבנו, אך לעיתים תגרום אהבה זו שכשיחטא הבן יענישו האב בשבט. ומובן, שגם העונש תוכנו הוא אהבה צרופה, ועד שניתן לומר שככל שיגדל העונש תהי' הוכחה שאוהב האב את בנו ביותר (ועד שה"חושך שבטו שונא בנו" (משלי יג, כד)).

ועד"ז יובן לעניינו, כשם שבמשל בה בשעה שמקבל הבן את העונש הרי בליבו של האב אין כאן אלא אהבה טהורה, ואעפ"כ אהבה זו עצמה לכשיוצאת מליבו נראית לעיתים כעונש מר, עד"ז הוא לעניינו, אשר הגם שהמבול במובנו הפשוט היה עונש על חטאי דור המבול, הנה בה בשעה במובנו הרוחני עניינו שהעולם מקלט ומשבח את הקב"ה, עניין של טוב טהור.

וזהו שמשמיענו המדרש, אשר המבול כפי שהוא במובנו הרוחני - כל עניינו הוא מה שהוא דוגמא ל"תחילת ברייתו של עולם" כאשר "לא היה קילוֹסוּ של הקב"ה עולה אלא מן המים".

(ציפ לקוטי שיחות חיל עמ' 16 ואילך)

"לשחת את הארץ"
- למעליותא

בתורה אור לרבינו הזקן נ"ע (ריש פרשתנו) מבאר שהמבול טיהר את העולם ע"ד טהרת המקוה, שלכן היה המבול ארבעים יום על הארץ, שהוא ע"ד ששיעור המקוה הוא ארבעים סאה.

והנה, כתב הרמב"ם (בסיום הלכות מקוואות) שיש בענין הטבילה במקוה רמז גדול בעבודה הרוחנית של כאו"א מישראל, שכשם שהאדם הטובל במי המקוה מיטהר, כן הרוצה לטהר את נפשו עליו לפרוש מכל הדעות הרעות וכיו"ב ולהביא את עצמו ב"מי הדעת", ואזי יטהרנו הקב"ה מכל חטא ועון.

והיינו, שכשם שהאדם הטובל במי המקוה כל גופו טובל בתוך המים, והמביט על המקוה לא יראה את גוף האדם כי אם את המים לבדם, עד"ז מוטל על האדם "לטבול" עצמו בדברי התורה, ולהשקיע את עצמו ב"מי הדעת" עד שהמתכונן באדם זה לא יראה אדם מגושם בעל תאוות ודעות רעות, כ"א רק את "מי הדעת" שאדם זה טובל בהם, ויראו שכל עניינו של אדם זה הוא שמושקע בתורה.

ועל פי זה יש לומר, שכן הוא גם בזה שהמבול עניינו טהרת העולם כמקוה, דזה שבגשמיות לא נראתה הארץ בזמן המבול והיו נראים רק המים שכיסו את הארץ, הרי זה מרמז על הבחינה בה הייתה הארץ באותה שעה, אשר לא נראתה הארץ למציאות בפני עצמה, כ"א שהייתה בטלה לחיות האלוקית המחי' את העולם, ועד כדי כך, שהמסתכל על הארץ לא ראה ארץ גשמית המנגדת לאלוקות, כ"א את ה"מים" שכיסו את הארץ.

וכך יש לפרש את הנאמר בכתוב אשר המבול בא "לשחת את הארץ", שהכוונה הפנימית בזה היא שהמבול "שיחת" וביטל כליל את ה"ארציות" וההתגשמות של הארץ, שלא תיראה הארץ כמציאות "ארצית" הנפרדת ח"ו מהחיות האלוקית המחי' אותה, כ"א שתתגלה האמת שאין שום מציאות מלבדו ית', וכל מציאות העולם היא מכך שהקב"ה מהווה ומחיה אותו בכל רגע ורגע.

(ציפ לקוטי שיחות חיל עמ' 19 ואילך)